

EUROPAN 15

WARSZAWA

EKOSYSTEM
HUTY

Dęby Młocińskie

osiedle Młociny

bocznicą kolejową

most M. Skłodowskiej-Curie

Stalownia

Wentylatornia

Galeria Młociny

Walcownia

osiedle Wrzeciono

Metro Młociny

Huta ArcelorMittal Warszawa

centrum miasta

gazociąg Hury

dawna Walcownia

osiedle Wawrzyszew

tereny po wyburzeniach

podstacja elektryczna

dawna Wykarczalnica

magazyn

Tlenownia

zadzwierzenia ochronne

wysypisko śmieci

Obszar projektu

Spis treści

Ekosystem Huty	5	Charakterystyka najbliższego otoczenia	24
Warszawa	6	Cmentarz Komunalny Północny	24
Uwarunkowania przyrodnicze i klimatyczne	7	Osiedle Wrzeciono	25
Tereny przemysłowe i poprzemysłowe Warszawy	8	Wawrzyszew i Wolumen	25
Obszar studialny	10	Placówka	26
Kontekst przyrodniczy	10	Osiedle Młociny	26
Huta Warszawa	11	Centrum Handlowe "Galeria Młociny"	27
Kalendarium	14	Obszar projektu	28
Zanieczyszczenie powietrza	18	Strefa B	28
Skażenie terenu i wód podziemnych	18	Strefa C	29
Hałas	18	Wytyczne projektowe	30
Architektura i urbanistyka Huty	18	Obszar studialny	30
Sztuka i pomniki na terenie Huty	20	Obszar projektu	30
Uwarunkowania komunikacyjne	22		
Linia kolejowa	22		
Węzeł komunikacyjny Metro Młociny	23		
Zajezdnia tramwajowa R-4 "Żoliborz"	23		

Ekosystem Huty

Obszar dawnej Huty Warszawa, niegdyś zlokalizowany na odległych przedmieściach, wraz z rozwojem przestrzennym miasta stał się atrakcyjnym terenem dla inwestycji mieszkaniowych. Trwająca produkcja hutnicza oraz odczuwalna presja inwestorów dążących do budowy mieszkań wokół funkcjonującego zakładu przemysłowego, są potencjalnym źródłem konfliktów przestrzennych i społecznych. Atrakcyjnie położony i dostępny komunikacyjnie obszar będący przedmiotem konkursu jest obecnie zamknięty i w niewielkim stopniu użytkowany.

Zadanie konkursowe polega na rozpoznaniu i możliwie najpełniejszym wykorzystaniu potencjału terenów na styku dzielnic mieszkaniowych i produkcyjnych poprzez uczynienie funkcjonującego przemysłu integralną częścią modelowej dzielnicy miasta produktywnego. Głównym wyzwaniem jest zintegrowanie istniejących i przyszłych form działalności produkcyjnej wraz z miejscami pracy z innymi funkcjami miejskimi takimi jak mieszkania, usługi, rozrywka i rekreacja.

Celem konkursu jest wybór najlepszych propozycji integracji obszaru studialnego z resztą miasta oraz wizji elastycznej, wielofunkcyjnej, otwartej i harmonijnej struktury przestrzennej obszaru projektowego, będącej w dialogu z jego urbanistycznym i społecznym kontekstem. Chodzi o to aby możliwie jak najlepiej pogodzić bardzo różniące się od siebie oczekiwania różnych osób i grup społecznych dotyczące tego miejsca. Przy tym priorytetem jest uwzględnienie jego wyjątkowej specyfiki. Celem konkursu nie jest szczegółowy dokument planistyczny ani projekt architektoniczny na terenach opracowania. Efekty konkursu European 15 mają wyznaczyć nowy kierunek myślenia nie tylko o dzielnicy Huta, ale Warszawie jako mieście produktywnym i być wykorzystane w pracach nad nowym studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Warszawy, które zdeteminuje politykę przestrzenną całego miasta na najbliższe lata.

Niniejsze opracowanie przedstawia wielowątkowe uwarunkowania i kontekst, które należy wziąć pod uwagę przy projektowaniu. Kończącą część opracowania stanowi szczegółowy opis zadania projektowego, wraz z wytycznymi do projektowania.

Warszawa

Warszawa jest stolicą Polski i województwa mazowieckiego. Leży w środkowo-wschodniej części kraju. Jest największym miastem Polski, jej centralnym ośrodkiem ekonomicznym i kulturalnym, a także istotnym w skali kraju ośrodkiem przemysłowym. W ciągu ostatnich trzydziestu lat, rola przemysłu w gospodarce Warszawy znacznie spadła. Wciąż jednak działają tu istotne zakłady produkcyjne. Rozwija się też drobna wytwórczość. Podobnie jak w wielu krajach świata, do niedawna spadek roli przemysłu połączony z rozwojem różnego rodzaju usług był postrzegany w Polsce jako pozytywny trend rozwojowy. Jednak od kilku lat głoszone jest hasło reindustrializacji.

Miasto zajmuje powierzchnię 517,2 km². Porównywalną powierzchnię w granicach administracyjnych ma w Europie Budapeszt (525,1 km²) i Praga (496,2 km²). Liczba ludności w 2018 roku wynosiła 1,77 miliona osób, co stanowi ok. 4,5% populacji Polski. Zbliżoną populację ma w Europie Wiedeń (1,79 mln) i Budapeszt (1,76 mln). Gęstość zaludnienia wynosiła w 2018 roku 3412 osób na km². Ze względu na wysoki poziom życia, stolica Polski jest atrakcyjnym miejscem do zamieszkania i stale przyciąga nowych mieszkańców z innych regionów kraju, a także z innych państw. Ogólne saldo migracji na pobyt stały wyniosło w 2018 roku 7847 osób. Prognozowana liczba ludności w 2030 roku wynosi 1,84 miliona osób¹. Przy tym te oficjalne dane, nie obejmują migracji

nie związanych z zameldowaniem na pobyt stały, więc nie w pełni odzwierciedlają sytuację demograficzną. Warto też zwrócić uwagę iż Warszawa i cała Polska do niedawna były niemal jednolite narodowościowo, ale od kilku lat ta sytuacja szybko odchodzi w przeszłość. Tak jak w całej Polsce w Warszawie na każdym kroku można spotkać przybyszów z Ukrainy. Coraz więcej jest przyjezdnych z Indii, Pakistanu i Nepalu.

Miasto Warszawa jest najzamożniejszym podregionem w Polsce. Produkt krajowy brutto na jednego mieszkańca (PKB per capita) Warszawy w latach 2014-2016 jest szacowany na 293% poziomu liczonego dla całej Polski². Pod względem zamożności stolica kontrastuje z otaczającym ją regionem. Warszawa ma jedną z najniższych stóp bezrobocia w kraju (2,0% w 2017 roku). Średnia stopa bezrobocia w Polsce wynosiła w tym czasie 4,9%³.

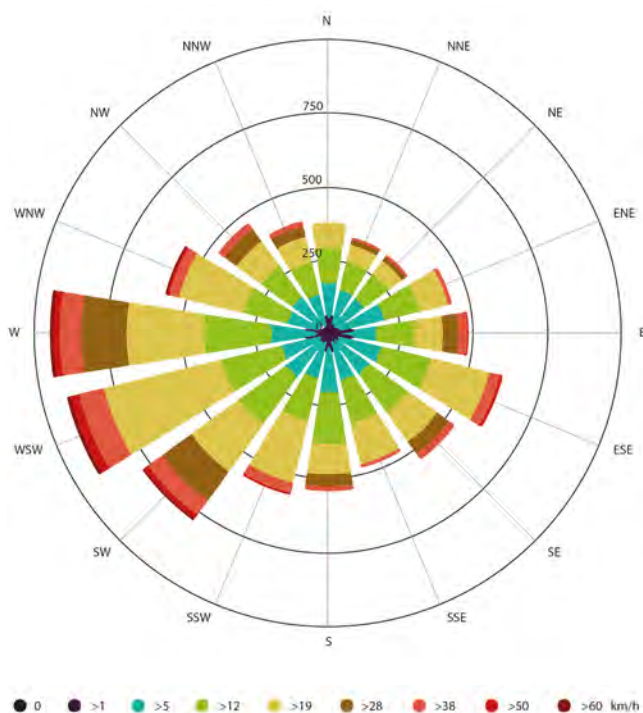
Według przyjętej w 2018 strategii rozwoju miasta *#Warszawa2030*, stolica to *aktywni mieszkańcy, przyjazne miejsce i otwarta metropolia*⁴.

¹ dane statystyczne [za:] Barbara Czerwińska-Jędrusiak (red). *Rocznik Statystyczny Warszawy*. Urząd Statystyczny w Warszawie, Warszawa 2018, s. 31, s. 149 oraz s. 348-349

² *Obwieszczenie Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 31 października 2018 r. w sprawie szacunków wartości produktu krajowego brutto na jednego mieszkańca w latach 2014-2016*, <http://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-szacunkow-wartosci-produktu-krajowego-brutto-na-jednego-mieszkanca-w-latach-2014-2016,281,5.html>, dostęp: 4.02.2019

³ Renata Bielak (red.). *Polska w liczbach 2018*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 2018, s. 38-39

⁴ *#Warszawa2030. Strategia*. Oprac. zbiorowe, s. 17, <http://2030.um.warszawa.pl> dostęp: 8.01.2019

Róża wiatrów dla Warszawy pokazuje liczbę godzin w ciągu roku, gdy wiatr wieje we wskazanym kierunku. Przykład SW: wiatr wieje z południowego zachodu (SW) na północny-wschód (NE).
Źródło: www.meteoblue.com na licencji Creative Commons (BY-NC),
dostęp: 12.02.2019

Uwarunkowania przyrodnicze i klimatyczne

Miasto położone jest na styku pomiędzy Równiną Warszawską a Doliną środkowej Wisły. Granicę stanowi krawędź Skarpy Warszawskiej, przechodząca przez północny obszar Strategiczny. Skarpa jest jednym z najważniejszych elementów krajobrazowych determinującym rozwój lewobrzeżnej Warszawy, gdyż dzieli miasto na tzw. górny i dolny taras. Większość historycznych założeń miejskich Warszawy zbudowano w oparciu o osie urbanistyczne prostopadłe do krawędzi skarpy.

W 2018 roku objętych prawną ochroną ze względu na walory przyrodnicze było 122,26 ha terenów w obrębie granic administracyjnych Warszawy, czyli 23% powierzchni miasta⁵. Warszawa jest jedną z niewielu stolic europejskich, w której lasy znajdują się w granicach miasta. Lesistość stolicy wynosi obecnie aż ok. 15% (ok. 7 200 ha).

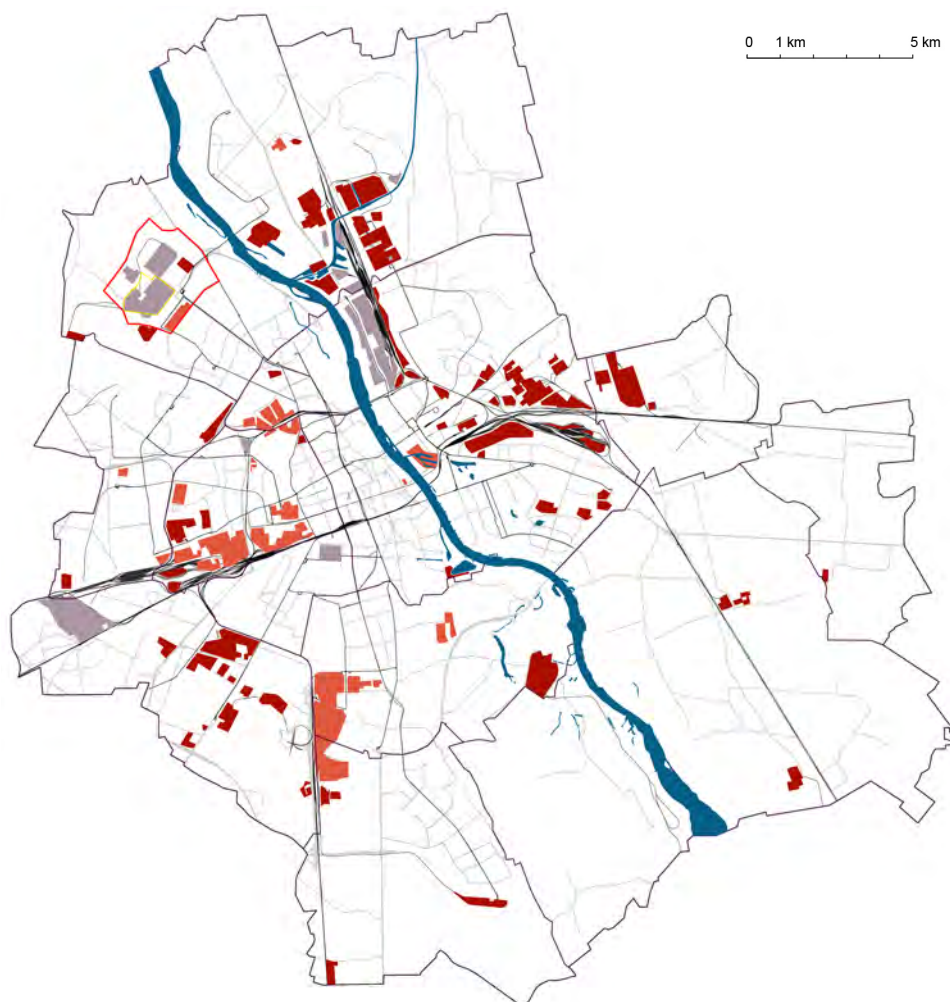
O warunkach klimatycznych Warszawy decyduje jej położenie w strefie klimatu umiarkowanego zimnego, ze ścierającymi się masami powietrza kontynentalnego i oceanicznego. Analiza częstości występowania kierunków wiatru nad Warszawą wskazuje na znaczną przewagę kierunku zachodniego nad pozostałymi (16% czasu w roku). Drugie miejsce zajmuje kierunek

południowo-wschodni, z którego wiatr dociera nad Warszawę z częstością około 10% czasu w roku⁶. Od końca XIX wieku dominujące kierunki wiatrów były brane pod uwagę przy lokalizacji nowych terenów przemysłowych. Nowe zakłady (nie wyłączając Huty Warszawa) wznoszono zatem na wschodnich, północno-wschodnich i północnych przedmieściach, aby emitowane przez nie dymy nie były nawiewane na dzielnice mieszkaniowe.

Współcześnie stolica boryka się z problemem zbyt wysokiego stężenia pyłu zawieszonego oraz benzo(a)pirenu. Niska jakość powietrza jest od kilku lat przedmiotem zainteresowania opinii publicznej i staje się źródłem konfliktów społecznych. Źródłami zanieczyszczenia powietrza są przede wszystkim: indywidualne (domowe) systemy grzewcze oraz ruch samochodowy. W dalszej kolejności – obiekty przemysłowe, duże instalacje spalania paliw oraz obiekty technologiczne i rolnictwo.

⁵ Barbara Czerwińska-Jędrusiak (red.). *Rocznik Statystyczny Warszawy*, dz. cyt., s. 8

⁶ Jolanta Pawlak (red.) *Klimat Warszawy*. Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego m.st. Warszawy, s. 25, http://www.architektura.um.warszawa.pl/sites/default/files/klimat_broszura.pdf
dostęp: 14.02.2019

Tereny przemysłowe i poprzemysłowe Warszawy

	granice administracyjne dzielnic		tereny przemysłowo-usługowe, infrastruktury technicznej i komunikacji
	linie kolejowe		tereny poprzemysłowe (<i>brownfields</i>) - miejskie nieużytki
	główne ulice		tereny poprzemysłowe o nowej funkcji mieszkaniowej
	obszar studialny		wody
	obszar projektu		

Tereny przemysłowe i poprzemysłowe Warszawy

W czasach PRL-u w Warszawie lokowano przemysł ciężki i lekki. W powszechnym odczuciu władze kierowały się przy tym nie tylko przesłankami ekonomicznymi, ale też społecznymi – dążeniem do przekształcenia stolicy w miasto robotnicze. Po zmianie ustroju (w 1989 roku) większość z tych zakładów uległa likwidacji, została porzucona lub pozostawała wykorzystywana jedynie w niewielkim stopniu⁷. W 1990 roku Warszawa

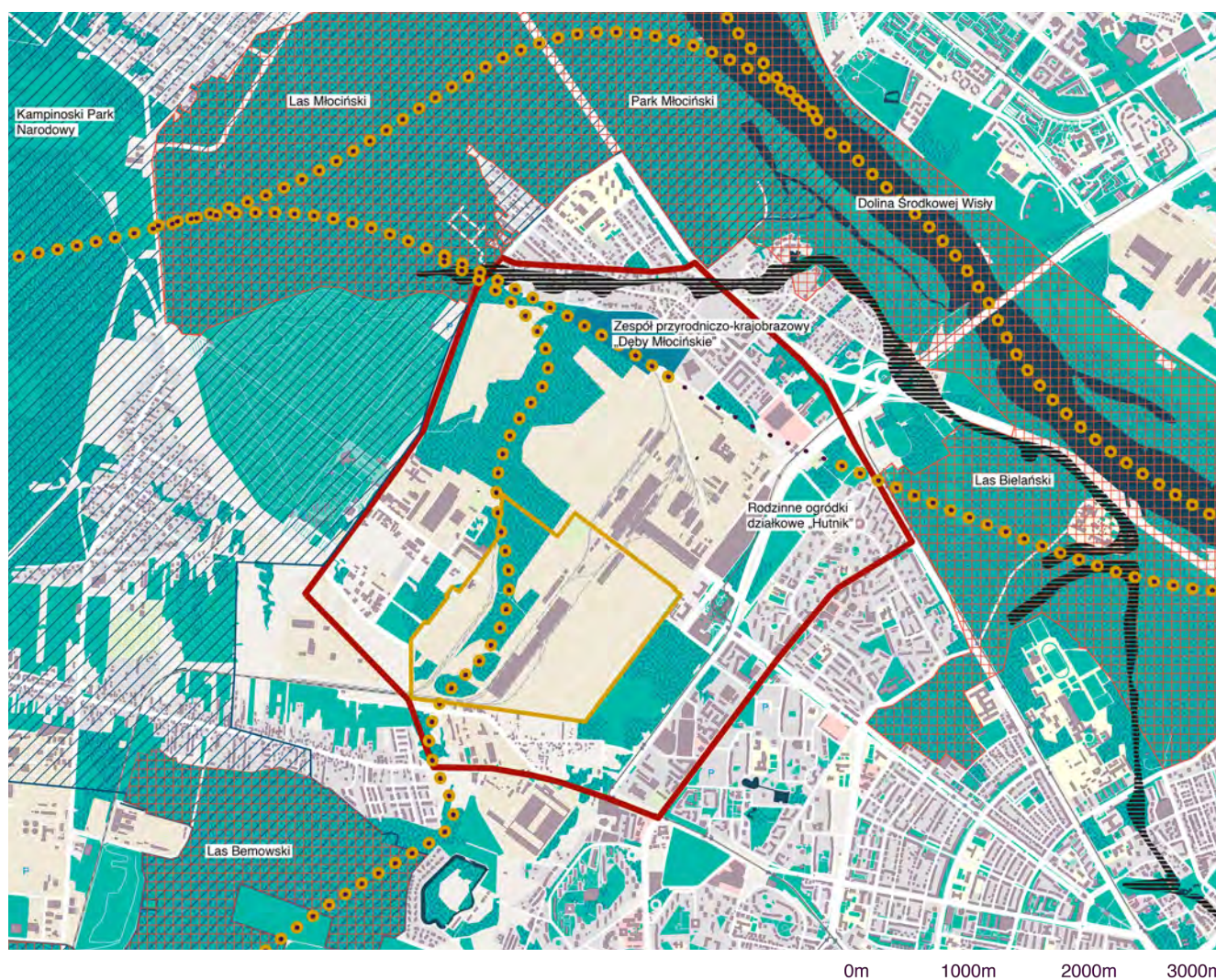
odpowiadała za 8% wartości produkcji przemysłowej w kraju, będąc największym po ówczesnym województwie katowickim, ośrodkiem przemysłowym Polski. W sektorze przemysłowym pracowało w Warszawie 186 tys. osób⁸. W 2015 roku tereny przemysłowo-usługowe zajmowały 5% powierzchni miasta⁹.

i Planowania Przestrzennego Urzędu Miasta Stołecznego Warszawy. Warszawa 2018, s. 130

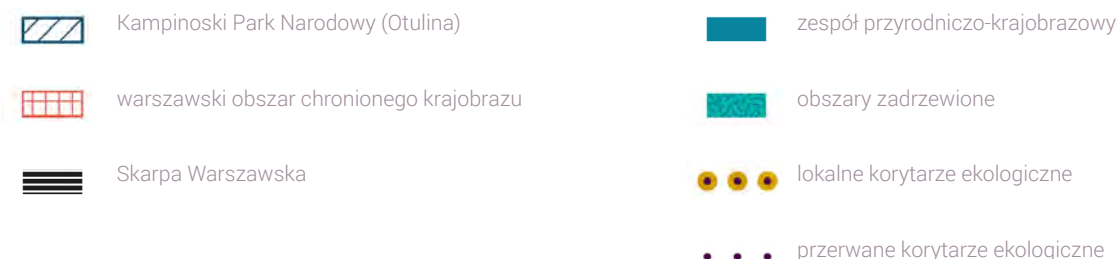
⁸ *Warszawa. Rozwój przestrzenny. Warsaw. Physical Development.* praca zbiorowa pod red. Juliusza Wilskiego, Oddział Warszawski Towarzystwa Urbanistów Polskich, Warszawa 1993, s. 76

⁹ *Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Stołecznego Warszawy ze zmianami,* Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr LXII/1667/2018 Rady m.st. Warszawy

⁷ Mendel Maxymilian. *Transformacja terenów postindustrialnych w Warszawie* [w:] Robimy Studium. Zbiór tekstów. Biuro Architektury

Kontekst przyrodniczy Huty Warszawa

Dawne tereny produkcyjno-usługowe (powstałe na przełomie XIX i XX wieku oraz w latach 50. XX wieku – jak Huta Warszawa), zlokalizowane na ówczesnych obrzeżach miasta, znajdują się obecnie w jego wnętrzu. W związku z regresem przemysłu, na początku XXI wieku w większości są to tereny zdegradowane ze względu na zmianę struktury przemysłu i upadek terenochłonnych gałęzi produkcyjnych. Część tych terenów sukcesywnie przekształca się w dzielnice usługowo-biurowe lub tereny handlowe¹⁰.

Obecnie najbardziej widoczna jest jednak ekspansja funkcji mieszkaniowej, przez co tereny te staną się wkrótce kluczowe dla zmian w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta¹¹. Zalicza się do nich obszar dawnej Huty Warszawa.

z dnia 1 marca 2018 r., s. 10

10 tamże, s. 21

11 tamże, s. 9

Obszar studialny

Obszar studialny znajduje się w całości na terenie dzielnicy Bielany i ma powierzchnię 648 ha. Delimitację obszaru przeprowadzono ulicami: Wóycickiego, Dankowicką, Pułkową, Marymoncką Przy Agorze, Sokratesa, Wólczyńską oraz granicą terenu projektowanej Trasy N-S.

Kontekst przyrodniczy

Obszar studialny leży w zasięgu dużych kompleksów leśnych:

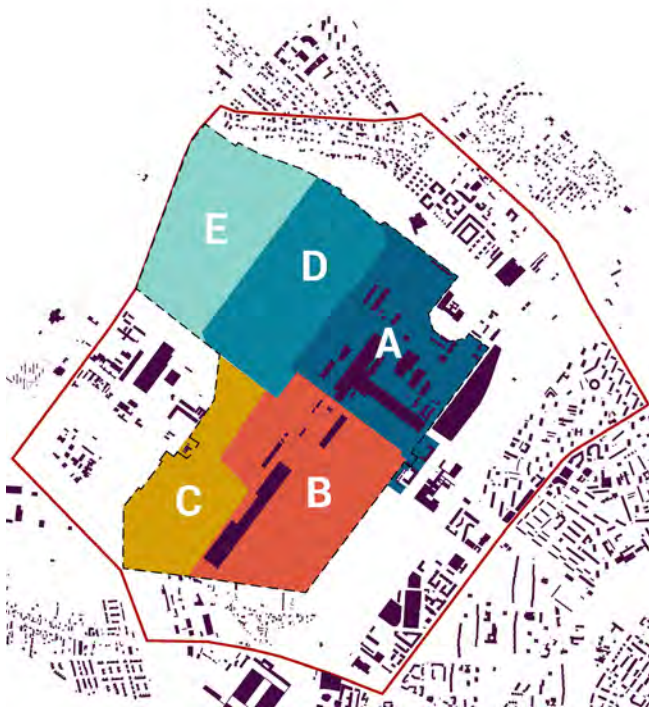
- Kampinoskiego Parku Narodowego wraz z jego otuliną – jest drugim co do wielkości parkiem w Polsce, w 2000 roku został wpisany na światową listę rezerwatów biosfery UNESCO,
- Lasu Młociny oraz Lasu Nowa Warszawa – pozostałości pierwotnego drzewostanu, typowego dla dawnej Puszczy Mazowieckiej, stanowiącego obecnie ważną część korytarza ekologicznego łączącego Kampinoski Park Narodowy z doliną Wisły,
- Lasu Bielańskiego – rezerwatu przyrody wraz z otuliną – terenem leśnym należącymi do warszawskiej Akademii Wychowania Fizycznego,
- użytku ekologicznego o wysokich walorach przyrodniczych Dęby Młocińskie wraz z otuliną znajdującego się w bezpośrednim sąsiedztwie terenów dawnej Huty Warszawa,
- Skarpy Warszawskiej i doliny Wisły.

Roślinność obszaru studialnego jest ściśle związana z jego poprzemysłowym charakterem. Na terenach otwartych dominuje roślinność ruderalna i trawniki. Nieużytkowane tereny podlegają sukcesji przekształcając się w tereny zaroślowe i zadrzewione zbudowane z samosiewów szybko rosnących gatunków. Starsze tereny zadrzewione są wynikiem naturalnych procesów przyrodniczych oraz planowanych nasadzeń realizowanych przez hutę w latach 70. XX wieku¹².

W związku z obecnymi zadrzewieniami i zaroślami, na terenie dawnej Huty Warszawa występują przedstawiciele wszystkich grup zwierząt (ptaków, bezkręgowców, płazów, ssaków), w tym do 60 gatunków ptaków lęgowych. Ze względu na sąsiedztwo Kampinoskiego Parku Narodowego obserwuje się tu przedstawicieli ssaków średnich i dużych jak łosie, jelenie, sarny, dziki i lisy¹³.

¹² *Koncepcja urbanistyczna dla terenów poprzemysłowych ArcelorMittal Warszawa* oprac. Chapman Taylor – załącznik nr 1 do wniosku ArcelorMittal Warszawa Sp. z o.o. i Coinvest Sp. z o.o. o zmianę ustaleń Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m. st. Warszawy z dn. 22.06.2018, s. 39

¹³ tamże, s. 41

Schemat podziału terenów dawnej Huty Warszawa na strefy o różnym przeznaczeniu - opis w tekście. Strefy B i C stanowią obszar projektu.

Huta Warszawa

Obszar przyszłej Huty Warszawa został włączony do granic miasta w 1951 roku. Huta zaplanowana została na rozległym obszarze 227 ha¹⁴ zapewniającym nie tylko dogodnie jej funkcjonowanie, ale również znaczne rezerwy terenu pod potencjalną przyszłą rozbudowę. Nawet w okresie największej produkcji (przypadającym na lata 70. XX wieku), Huta nie wykorzystywała całości terenu znajdującego się w jej granicach. Ekstensywne wykorzystanie gruntów przy planowaniu wielkich państwowych zakładów przemysłowych charakteryzowało wiele tego typu inwestycji w Polsce i innych europejskich państwach socjalistycznych. Sprzyjały temu: wysoki priorytet nadany rozwojowi przemysłu ciężkiego przez rządy oraz upaństwowienie gruntów znoszące własnościowe ograniczenia w ich wykorzystaniu.

Wzniesienie od podstaw wielkiego zakładu produkcyjnego miało niebagatelne znaczenie i różnorodne konsekwencje dla Warszawy. Po pierwsze, w aspekcie przestrzennym, Huta stała się barierą w rozwoju miasta w kierunku północnym i w efekcie znacząco ograniczyła urbanizację okolic utworzonego w 1959 roku Kampinoskiego Parku Narodowego. Po drugie, jako teren o znaczeniu strategicznym, zamknięty dla większości mieszkańców, Huta stała się faktyczną granicą miasta i — jak się wydaje — do dziś

nie jest szczególnie obecna w świadomości większości warszawiaków. Po trzecie, przyczyniła się do istotnego przeobrażenia stolicy pod kątem społecznym, co zresztą było jedną z politycznych przesłanek jej lokalizacji. ***Powstanie w bezpośredniej bliskości Warszawy tak wielkiego obiektu przemysłowego będzie miało znaczenie nie tylko gospodarcze, ale również społeczne.*** — pisał anonimowy redaktor tygodnika *Stolica* w 1952 roku — ***Warszawa dzięki rozwijającemu się przemysłowi stanie się poważnym ośrodkiem robotniczym***¹⁵.

Podobnie jak inne wielkie państwowe zakłady przemysłowe Huta zapewniała swoim pracownikom i ich rodzinom rozbudowany program usług społecznych zlokalizowanych na terenie przedsiębiorstwa lub w jego otoczeniu. Były wśród nich m. in. szkoła zawodowa, technikum oraz liceum dla dorosłych, punkt konsultacyjny krakowskiej Akademii Górniczo-Hutniczej, ośrodek zdrowia ze szpitalem przykładowym, kino, radiowęzeł, gazeta zakładowa, stołówki, klub sportowy i ogródki działkowe. Z myślą o pracownikach Huty powstały w jej sąsiedztwie dwa duże osiedla mieszkaniowe — Wrzeciono i Wawrzyszew. Od lat 80. XX wieku działała spółdzielnia budowlano-mieszkaniowa. Utrzymanie rozbudowanej struktury niezwiązanej bezpośrednio z produkcją wraz z licznym personelem było niezwykle kosztowne i w realiach gospodarki rynkowej zaczęło być postrzegane jako obciążenie. W ramach restrukturyzacji zakładu po jego prywatyzacji w 1992 roku, część istniejącej jeszcze infrastruktury

¹⁴ <https://www.panskaskorka.com/hutnicy-o-hucie/> dostęp: 14.01.2019

¹⁵ S. Rośnie Huta Warszawa. *Stolica* 18/1952 s. 5

społecznej zlikwidowano, część sprzedano, inne jej elementy przeszły pod zarządek miejski.

Obecny właściciel – koncern ArcelorMittal (wcześniej: Arcelor) nabył Hutę w 2005 roku i na drodze szeregu inwestycji, zmodernizował zakład. W znacznym stopniu ograniczono przy tym ilość wypadków oraz wpływ produkcji na środowisko. Dziś Huta ArcelorMittal Warszawa jest dobrze prosperującym producentem 500 gatunków stali, w ilości ponad 500 tysięcy ton rocznie¹⁶.

Rozproszenie różnych etapów produkcji hutniczej na rozległym terenie, będące skutkiem wspomnianego ekstensywnego wykorzystania gruntów, przekształceń historycznych oraz kryzysu gospodarczego lat 80. i 90. XX wieku, jak również zmiany w technologii produkcji, postawiło zarządcę w konieczności koncentracji działalności na mniejszym obszarze i optymalizacji wykorzystania dostępnego terenu. Docelowo produkcja stali ma odbywać się na terenie znajdującym się najbliżej bramy głównej zakładu, od strony miasta, natomiast na poprzemysłowe tereny położone dalej w kierunku północno-zachodnim mają być stopniowo wprowadzane nowe funkcje.

Po oddaniu do użytku stacji metra Młociny (2009) oraz mostu Marii Skłodowskiej-Curie, (2012) dostępność komunikacyjna terenów Huty, a przez to ich wartość, znacznie wzrosły. Obecnie zarówno dawne tereny produkcyjne jak i otaczające zakład obszary przemysłowe, usługowe, magazynowe czy rolnicze są obiektem zainteresowania deweloperów. Wokół przedsiębiorstwa powstaje wiele mieszkań, których budowa jest najbardziej opłacalna. Związany z produkcją hutniczą hałas wymusza jednak liczne ograniczenia w lokalizowaniu funkcji mieszkaniowej. W bezpośrednim sąsiedztwie węzła Młociny trwa budowa centrum handlowego.

Na potrzeby niniejszego opracowania teren Huty został podzielony na strefy o różnym przeznaczeniu:

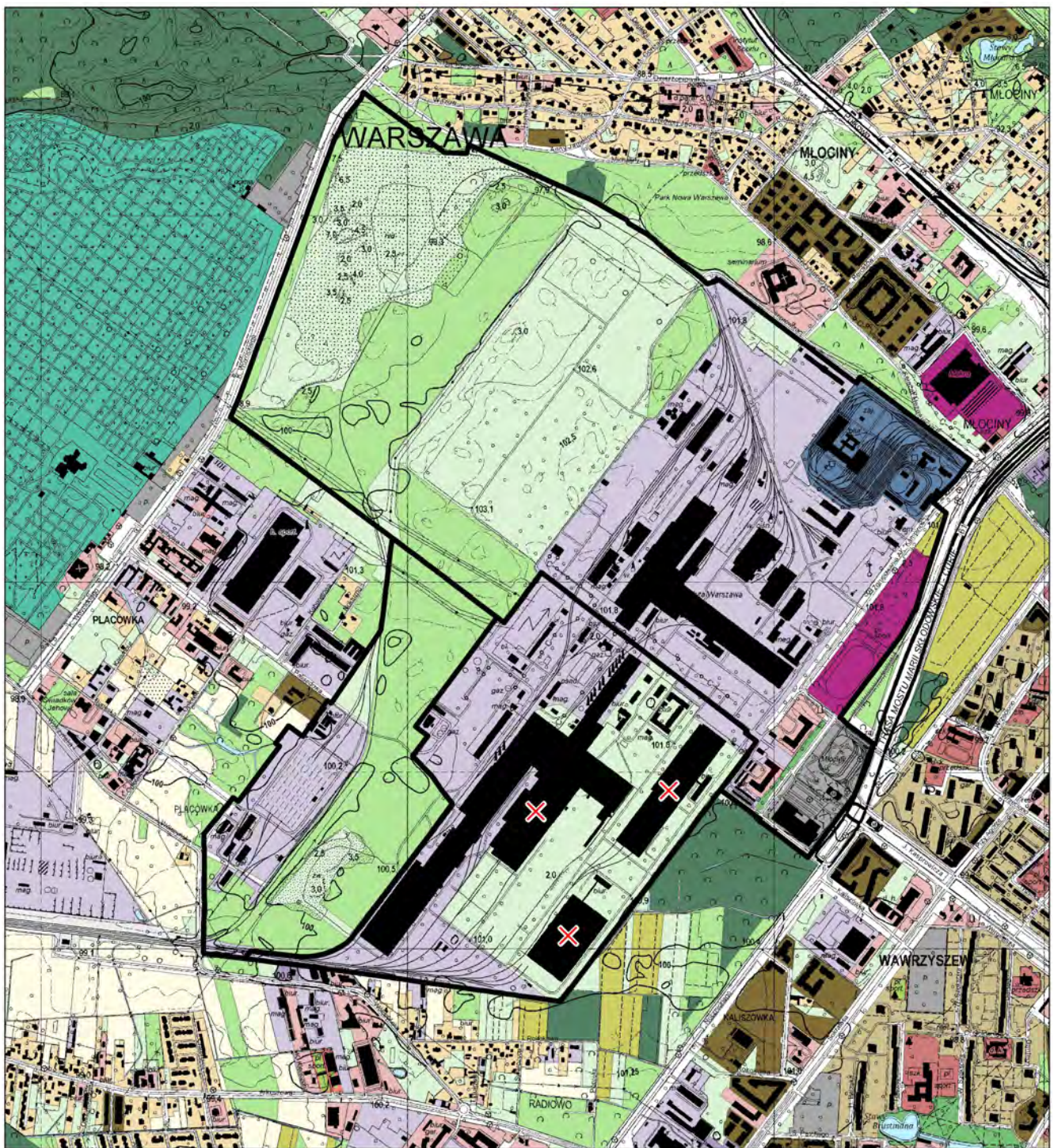
- **Strefa A** – obszar na którym odbywa się obecnie i zostanie utrzymana w przyszłości produkcja hutnicza. Tu także zlokalizowana jest administracja przedsiębiorstwa.
- **Strefa B** – teren wyłączony obecnie z produkcji hutniczej, zachowany jako rezerwa terenowa pod ewentualną rozbudowę Huty w przyszłości. Właściciel terenu, ArcelorMittal, dopuszcza tu jedynie czasowe formy zagospodarowania (na 10-15 lat) o dowolnej funkcji z wyjątkiem mieszkaniowej.
- **Strefa C** – teren wyłączony z produkcji przeznaczony na zabudowę dowolnego rodzaju, w tym mieszkaniową (ze względu na bezpieczną odległość od źródeł hałasu). Obecnie funkcjonuje tu złomownia z boczną koleją. Pozostałą część terenu porasta roślinność ruderalna (zasiedlająca podłoża zmienione przez człowieka, szczególnie środowiska miejskie) i las (samosiewy).
- **Strefa D** – teren dawnego Przedsiębiorstwa Budowy Huty Warszawa, później wykorzystywany przez przedsiębiorstwa budowlane, a obecnie nieużywany. Należy do prywatnego właściciela, który planuje tu zabudowę mieszkaniowo-usługową, na którą nie zgadza się Huta ArcelorMittal Warszawa.
- **Strefa E** – Składowisko odpadów pohutniczych w północnej części terenu o powierzchni 3,4 ha, obecnie rekultywowane¹⁷. Oddalenie od terenów produkcji sprawia, że możliwa tu będzie lokalizacja zabudowy mieszkaniowej. W południowej części terenu znajduje się zieleń buforowa o leśnym charakterze.

W konkursie European 15 strefy B i C stanowią obszar projektu.

W 2006 roku Rada Miasta przyjęła uchwałę o opracowaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Huty ("Placówka"), który jednak nie został dotąd uchwalony. Założenia projektu planu nie były publicznie konsultowane ani nie stanowią wytycznej dla Uczestników konkursu.

16 <http://arcelormittal-warszawa.com/kim-jestesmy/o-arcelormittal-warszawa> dostęp: 15.01.2019

17 Koźmicki Edward, *Zaczęła się rekultywacja odpadów* [w:] 1. *ArcelorMittal Warszawa* nr 35, 2017, s. 6

Rejon Huty Warszawa - użytkowanie terenów. Oprac. Biuro Architektury i Planowania Przestrzennego m. st. Warszawy, 2019

0 m 250 m 500 m 1000 m

	granice obszarów		12. Tereny zieleni nieurządzonej z dominacją zadrzewień
	01. Tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej		13. Pozostałe tereny zieleni, tereny niezabudowane i niezagospodarowane
	02. Tereny osiedli mieszkaniowych wielorodzinnych o podwyższonym udziale zieleni osiedlowej		14. Tereny ogródków działkowych
	03. Tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej		15. Tereny cmentarzy
	04. Tereny usług handlu wielkopowierzchniowego		16. Tereny użytkowane rolniczo i tereny porolne
	05. Tereny usług o charakterze społecznym		17. Tereny wód powierzchniowych
	06. Tereny pozostałych usług		18. Tereny infrastruktury technicznej
	07. Tereny usług sportu		19. Tereny zajezdni, obiektów i urządzeń obsługi transportu zbiorowego
	08. Tereny sportowo-rekreacyjne		20. Tereny obiektów i urządzeń obsługi komunikacji drogowej
	09. Tereny produkcyjno-usługowe, składy, magazyny i tereny poprodukcyjne		21. Tereny lotnisk
	10. Tereny lasów		22. Tereny obiektów i urządzeń transportu kolejowego
	11. Tereny zieleni urządzonej		23. Tereny dróg
			obiekty nieistniejące

Kalendarium

1948 Poszukiwanie przez rząd Polski lokalizacji dla nowego zakładu – Huty Stali Szlachetnych. Wśród potencjalnych lokalizacji obok podwarszawskich Młocin wymienia się kilka miejscowości na Mazowszu.

1951 Przesądzenie lokalizacji huty na terenie Młocin, Placówki i Wawrzyszewa. Włączenie obszaru Huty w granice administracyjne Warszawy.

1952 Rozpoczęcie budowy Huty Warszawa na terenie 150 ha.

1954 Oddanie do użytku dwóch pierwszych budynków zakładu od ul. Heroldów: "czerwonego biurowca" (dyrekcji Huty z ambulatorium) oraz stołówki ze świetlicą – dziś nieistniejących.

1956 Budowa pieców martenowskich, kominów, montaż hal: głównej, walcowni i produkcji gazu.

29 IV 1957 Rozpoczęcie produkcji w Hucie Warszawa.

1957-1968 Uruchamianie kolejnych wydziałów produkcyjnych Huty:

1957 – Odlewni Staliwa

1958 – Stalowni i Kuźni

1960 – Walcowni Zgniatacz

Panorama Huty Warszawa, Warszawa z lotu ptaka. Numer specjalny warszawskiego tygodnika ilustrowanego *Stolica*, s.40, 1962

1961 — Ciągarni

1962 — Walcowni Grubej i Walcowni Drobnej

1965 — Walcowni Zimnej Taśmy

1968 — Walcowni Średnio Drobnej P48 (od 2012 — P20)

Działalność kina Orzeł (w dawnej świetlicy od ul. Heroldów) i Domu Kultury Huty Warszawa

1958 Ukończenie gmachów administracyjnych oskrzydających główny wjazd od ul. Kasprowicza.

Otwarcie Zespołu Szkół Elektro-Mechanicznych oraz CXVII Liceum Ogólnokształcącego przy ul. Pstrowskiego 3 (dziś ul. Zgrupowania AK "Kampinos").

1960 Zakład zatrudnia 621 pracowników umysłowych i 2 700 pracowników fizycznych. Kształci 239 uczniów. Jednocześnie na budowach pracuje 1 902 osób.

22 VII 1961 Uruchomienie linii tramwajowej do pętli tramwajowej "Huta" przed bramą główną do zakładu.

ok. 1960 Wybuch naziemnego gazociągu i spowodowany nim pożar. Ofiary w ludziach — szczegóły utajnione przez władze PRL.

1968 Zakład zatrudnia 9 000 osób.

lata 1970-te Huta zatrudnia ok. 10 000 osób.

Uruchomienie pierwszego komputera polskiej konstrukcji "Odra".

Huta Warszawa (fragment), fot. Jacek Sielski, „Stolica” nr 49 (1252) 1971

1972 Wizyta prezydenta USA Richarda Nixona w Hucie.

28 VIII 1980 Rozpoczęcie strajku Związku Zawodowego „Solidarność”

30 VIII 1980 Pierwsza msza dla hutników odprawiona przez księdza Jerzego Popiełuszkę (zamordowanego w 1984 roku przez funkcjonariuszy Służby Bezpieczeństwa).

1981 Stan wojenny w Polsce. Otoczenie Huty przez wojsko i milicję.

14-15 XII 1981 Strajk w Hucie

1992 Prywatyzacja Huty Warszawa — przejęcie przez włoski koncern Lucchini. Zmiana nazwy zakładu na Huta Lucchini. Infrastruktura Huty przechodzi modernizację:

1997 — wyposażenie stalowni w piec łukowy Danare

1998 — uruchomienie nowej Stalowni

2004 — zamknięcie Walcowni Zimnej Taśmy

2005 Przejęcie Huty przez koncern Arcelor. Po fuzji firm Arcelor i Mittal, huta nosi nazwę Huty ArcelorMittal Warszawa. Rodzina Lucchinich pozostaje właścicielem części terenów Huty wyłączonych w produkcji przemysłowej, których 93,5 ha sprzedaje później Pirelli Pekao Real Estate*.

Robotnicy Huty Warszawa modlą się za rannego w zamachu Jana Pawła II, maj 1981 roku
fot. nieznanym, źródło: <https://popieluszko.ipn.gov.pl>, dostęp: 20.02.2019

2005 — budowa Nowej Walcowni
Gorącej Drobnej oraz Kuźni

2006 — zamknięcie starej Walcowni
Drobnej

2008 — otwarcie Walcowni Gorącej
Prętów

2010 — rozpoczęcie produkcji
kształtowników

2012 — zamknięcie Walcowni Średnio-
Drobnej

Zamknięcie szkół przyzakładowych.

Powstanie Stowarzyszenia Przyjaciół
Huty Warszawa.

2008 Propozycja budowy osiedla dla 8 400
mieszkań na gruntach Pirelli Pekao
Real Estate (projekt APA Kuryłowicz)
— niezrealizowany ze względu na
konflikt z rozwijającą się produkcją
hutniczą.

Oddanie do użytku węzła
komunikacyjnego Młociny.

2013 Wyburzenie budynków szkoły
zawodowej i szpitala zakładowego.

2015 Huta zatrudnia 750 pracowników.
Liczba osób stale pracujących na
potrzeby Huty w zewnętrznych
związkach z nią podmiotach wynosi
ok. 3 000.

* Wojtczuk Michał *Dzielnica mieszkaniowa obok Huty
Warszawa*, 29.06.2008, http://warszawa.wyborcza.pl/warszawa/1,34884,5405248,Dzielnica_mieszkaniowa_obok_Huty_Warszawa.html dostęp: 9.01.2018

Zanieczyszczenie powietrza

W przeszłości Huta Warszawa miała znaczący udział w pogorszeniu jakości powietrza. Wiązało się to głównie z wykorzystaniem węgla kamiennego w produkcji gazu (ok. 200 000 t węgla rocznie). Po roku 1990 „brudne” instalacje węglowe wyłączono z użytkowania. Proces technologiczny wytopu stali opiera się dziś na energii elektrycznej oraz „czystym” gazie ziemnym doprowadzonym gazociągiem. Innym źródłem zanieczyszczenia powietrza był pył, osadzający się na budynkach okolicznych osiedli w postaci rudego nalotu. Od 2000 roku wyeliminowano 90% emitowanego pyłu i ponad 63% gazów. Z analiz przedstawionych przez ArcelorMittal wynika, że emisja zanieczyszczeń powietrza z huty nie powoduje poza granicami zakładu przekroczeń standardów jakości powietrza. Ogólnie jakość powietrza na terenie studialnym jest dobra¹⁸.

Skażenie terenu i wód podziemnych

Na obszarze studialnym zidentyfikowano dwa obszary, na których występują przekroczenia wartości dopuszczalnych zanieczyszczenia gleby metalami ciężkimi i ropopochodnymi:

- a) składowisko odpadów pohutniczych (w strefie E),
- b) złomownia (w strefie C).

Huta ArcelorMittal Warszawa dysponuje aktualnymi badaniami gruntowymi i programem rekultywacji obu terenów. Aktualnie trwa likwidacja składowiska i rekultywacja terenu, natomiast teren złomowni zostanie poddany rekultywacji po jej likwidacji planowanej na rok 2022.

Badania wykazały, że na większości terenu przemysłowego występuje woda podziemna o słabym stanie chemicznym. Stwierdzone zanieczyszczenie jest konsekwencją dawnej działalności Huty, innych zakładów produkcyjnych mających swoją lokalizację w pobliżu (huta metali kolorowych Norblin) oraz Cementarza Komunalnego Północnego. Obecne oddziaływanie huty na wody podziemne dzięki zastosowanym systemom zabezpieczeń, jest minimalne¹⁹.

Hałas

Na klimat akustyczny obszaru wpływ mają źródła hałasu komunikacyjnego (drogi o dużym natężeniu ruchu, linia tramwajowa) oraz przemysłowego. Mimo znacznego postępu technicznego proces produkcji stali i walcowania wyrobów hutniczych z samej swej natury nie może być cichy. Walka z hałasem jest dziś największym wyzwaniem dla zarządców Huty²⁰. Na terenie zakładu znajduje się kilka źródeł różnego rodzaju hałasu, które są eliminowane poprzez stosowanie specjalnych konstrukcji czy tłumików. W chwili obecnej poziom hałasu generowanego przez Hutę mieści się w normie, co potwierdzają kontrole Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, a w ciągu dnia odgłosy produkcji są niemożliwe do wychwycenia z szumu tła (ruchu drogowego). Ponieważ jednak Huta jest powszechnie znanym źródłem hałasu, bywa posądzana o hałas, którego nie jest źródłem. Percepcja hałasu zależy od indywidualnych predyspozycji ludzi oraz innych czynników, takich jak aktualny kierunek wiatru. Przyjmuje się jednak, że zabudowa mieszkaniowa nie powinna być lokowana w odległości mniejszej niż 900 m od stalowni. Stąd brak zgody ArcelorMittal Warszawa na zmianę przeznaczenia części terenów na mieszkaniowe.

Architektura i urbanistyka Huty

Kompleks Huty Warszawa został zaprojektowany przez polskie przedsiębiorstwo Biprohut-Gliwice. Hutę zaplanowano jako monumentalne założenie osiowe z wielkimi halami produkcyjnymi ustawionymi prostopadłe po obu stronach osi ul. Kasprowicza. Wejście na teren zakładu flankują do dziś dwa bliźniacze budynki biurowe, które początkowo miały otrzymać bogate socrealistyczne dekoracje. Oryginalny projekt architektów Henryka Włodarczyka i Ryszarda Łagutki zakładał podkreślenie rangi zakładu poprzez stworzenie pomiędzy budynkami monumentalnego placu wejściowego z obeliskiem²¹. Powstało kilkanaście wariantów projektu²², który po odejściu od doktryny socrealizmu po 1956 roku, zrealizowano ostatecznie w skromniejszej wersji – z mniejszym placem bez obelisku i budynkami biurowymi o prostej architekturze. Dziś obszar planowanego placu zajmuje parking. Pozostałością po pierwotnym zamyśle urbanistycznym jest zabudowa mieszkaniowa osiedla Bielany I wzdłuż prowadzącej do Huty ul. Kasprowicza (projekt Marii i Kazimierza Piechotków, budowa 1953-

²⁰ *Mieszkańcy Bieleń przestali zauważać naszą produkcję.*

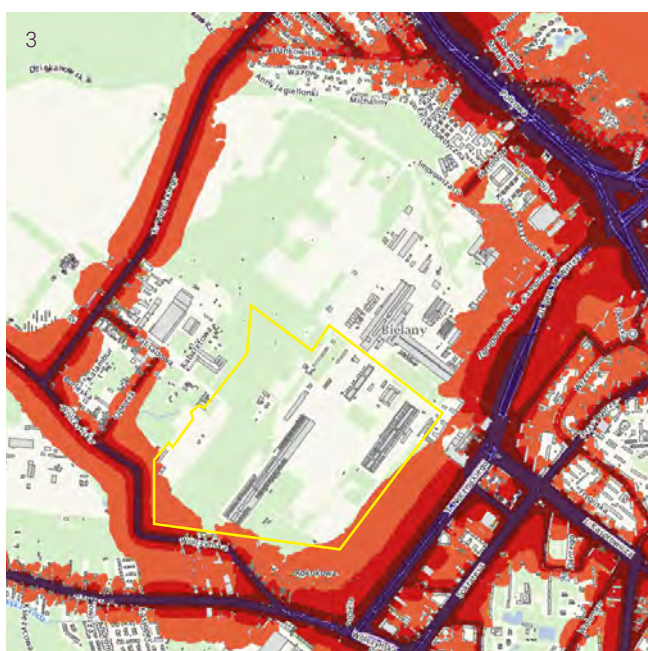
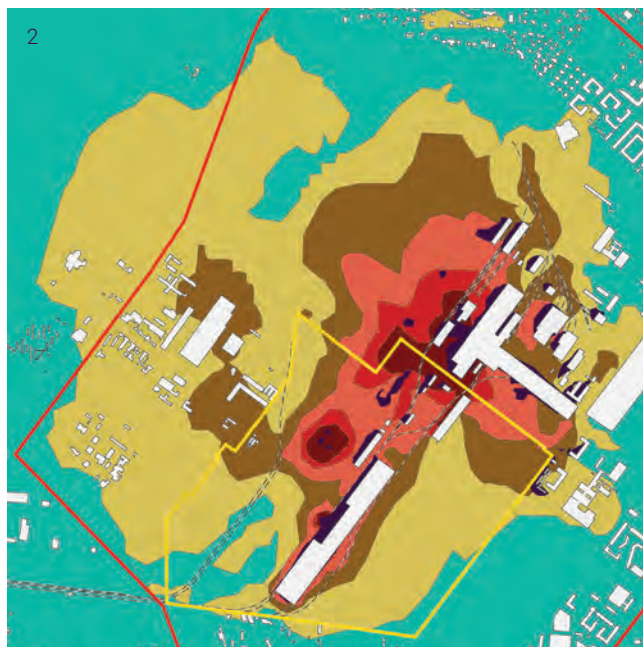
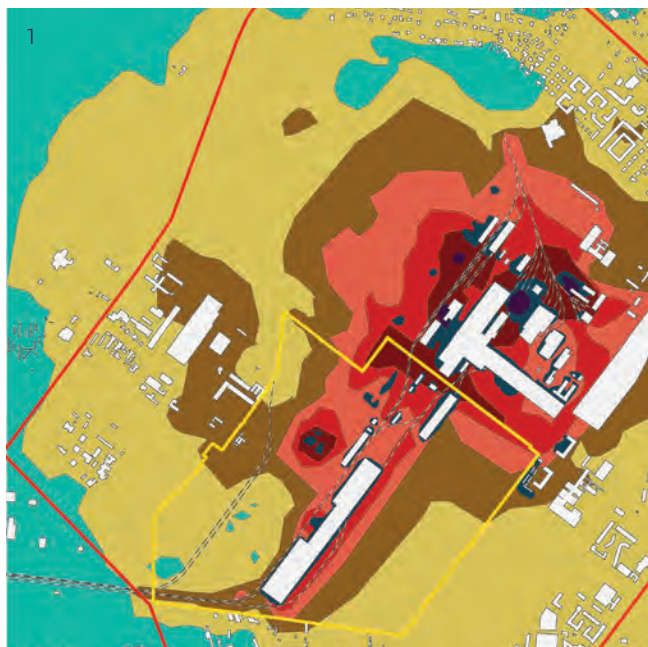
[w:] *1. ArcelorMittal Warszawa*, nr 8/2010 s. 5

²¹ Szmidt Bolesław. *Architektura przemysłowa – wielki temat twórczy*, *Architektura* nr 10, 1954, s. 236

²² S. M. *Stal z Huty Warszawa, Stolica* nr 14, 1956, s. 8-9

¹⁸ *Koncepcja urbanistyczna dla terenów przemysłowych ArcelorMittal Warszawa* oprac. Chapman Taylor dz. cyt., s. 38

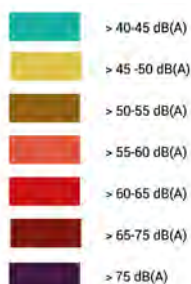
¹⁹ tamże, s. 18

1. Mapa emisji hałasu z zasięgiem stref równoważnego poziomu dźwięku A na wysokości 4 m dla dnia, stan projektowany po zmianie lokalizacji przerobu i magazynowania złomu.

2. Mapa emisji hałasu z zasięgiem stref równoważnego poziomu dźwięku A na wysokości 10 m dla nocy, stan projektowany po zmianie lokalizacji przerobu i magazynowania złomu.

3. Zasięg hałasu drogowego w rejonie Huty - symulacja.

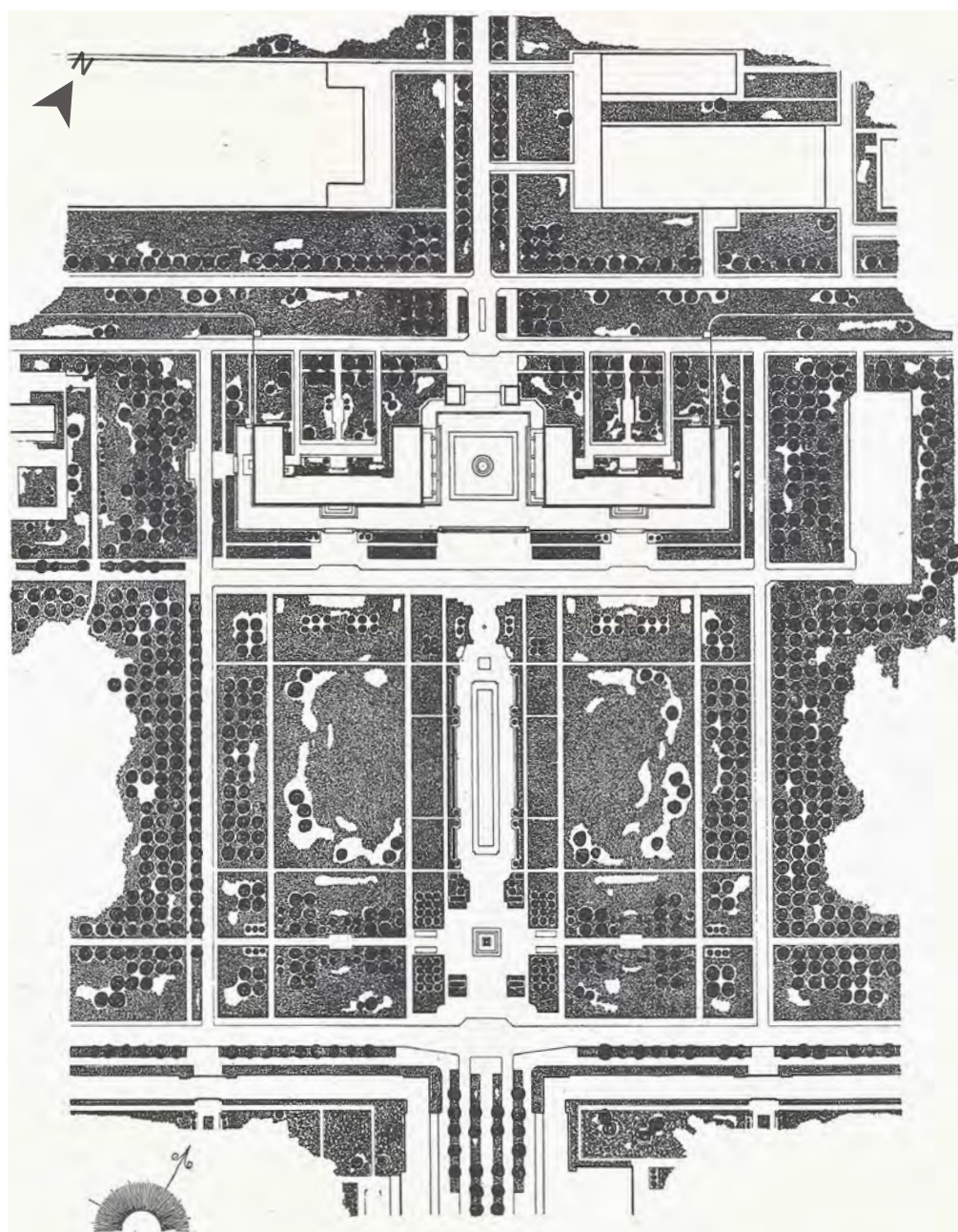
Opracowanie własne na podstawie:
 [1] analiz akustycznych CDM Smith, z 2018 roku [w:] Koncepcja urbanistyczna dla terenów poprzemysłowych ArcelorMittal Warszawa, opracowanie Chapman Taylor 20.06.2018
 [2] mapy akustycznej m.st. Warszawy, <http://mapaakustyczna.um.warszawa.pl/>, dostęp: 20.02.2019

1958), której nadano cechy monumentalne. Warto zwrócić uwagę, że do czasu przedłużenia ul. Kasprzowicza do głównej bramy zakładu, teren huty był dostępny jedynie od strony ul. Heroldów będącej kontynuacją innej osi urbanistycznej — późnobarokowego zespołu pałacowo-parkowego Brühla.

Architektura budynków przemysłowych na terenie Huty sprawia wrażenie spójnej dzięki zastosowaniu jednolitych materiałów (prefabrykaty żelbetowe i szara cegła silikatowa). Konstrukcja hal jest przeważnie żelbetowa, przystosowana do przenoszenia znacznych obciążeń od suwnic, przez co trwalsza niż stosunkowo cienkie ściany osłonowe. W ostatnich latach większość nieużywanych budynków została wyburzona. Na terenie opracowania (strefa B) znajdują się dwie hale: dawnej

wykańczalni i dawnej walcowni z zachowanymi kominami, używane obecnie jako magazyny produktów, a także budynek stacji transformatorowej, parterowy magazyn (z ciekawym przekryciem żelbetowym) oraz inne mniejsze obiekty. Nowa hala walcowni (z 2005 roku) oraz nowa tlenownia (1998) zostały wybudowane we współczesnych technologiach takich jak płyty warstwowe, przez co wyróżniają się na tle starszych budynków.

Rozpoznawalnym elementem panoramy, widocznym z zewnątrz terenu Huty, były dwa rzędy kominów przylegające do hal dawnych wykańczalni i walcowni, o wysokości ok. 40 m, dziś już częściowo wyburzone. Innymi charakterystycznymi obiektami są dwie istniejące wieże ciśnień (poza terenem projektu).

Projekt Centrum Administracyjnego Huty Warszawa. W górnej części widoczne zakończenie ul. Kasprowicza. W centrum: dwa zrealizowane i istniejące do dziś budynki administracyjne wzniesione na planie litery C, flankujące bramę Huty i zakończenie ul. Kasprowicza. Autorzy: arch. H. Włodarczyk, i arch. R. Łogutko, współpraca: arch. L. Machowski. Źródło: „Architektura” nr 10 (84) 1954

Sztuka i pomniki na terenie Huty

W 1977 roku na terenie huty odbył się plener Związku Polskich Artystów Plastyków, mający na celu **wzmocnienie sojuszu Świata Pracy ze Sztuką**²³. Prace plenerowe stały się załącznikiem Zakładowej Galerii Sztuki, która była powiększana w następnych latach: „Hymn Warszawianka” z 1977 roku, „Warszawskie Termopile” z 1979 roku, „Wytapiacz” z 1981 roku (dzieło pracownika Huty) i „Ucho miasta” z 2010 roku.

Na terenie huty znajdują się dwa pomniki istotne dla jej historii. Przed bramą zakładu postawiono w charakterze pamiątki historyczną walcarkę, zaprojektowaną przez inżyniera pracującego w zakładzie. Tuż za wejściem znajduje się natomiast kopia drewnianego krzyża, przed którym ks. Jerzy Popiełuszko odprawiał w latach 80. XX wieku msze dla hutników. Rozbudowany do formy kapliczki krzyż jest pamiątką strajku hutników, którzy jako pierwsi warszawscy robotnicy podjęli strajk solidarnościowy z załogą Stoczni Gdańskiej w 1980 roku²⁴.

23 Jan Karczewski, wstęp do katalogu wystawy poplenerowej *Huta Warszawa – Plener 77*, 1978

24 35. rocznica sierpniowego strajku w Hucie Warszawa. <http://www.arcelormittal-warszawa.com/aktualnosci/35-rocznica-sierpniowego-strajku-w-hucie-warszawa>. dostęp: 7.02.2019

Teresa Brzósiewicz - „Hymn Warszawianka”, 1976

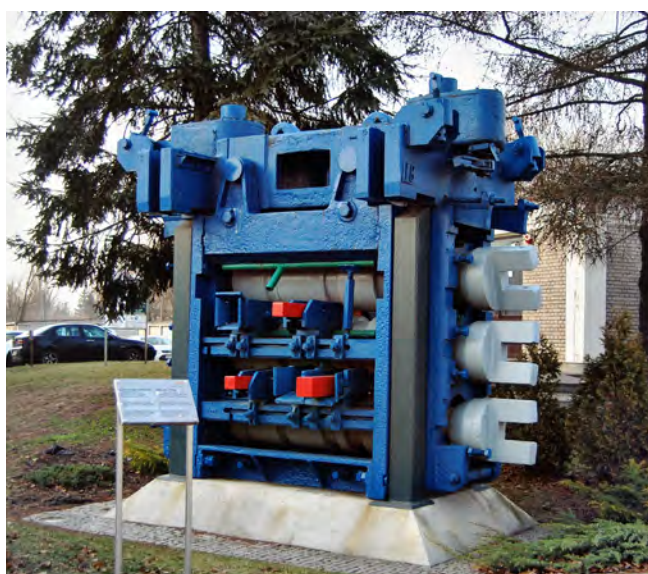
Marek Dubiel - instalacja „Ucho miasta”

Jerzy Szulc (artysta-amator, pracownik Huty) - „Wytapiacz”, 1980

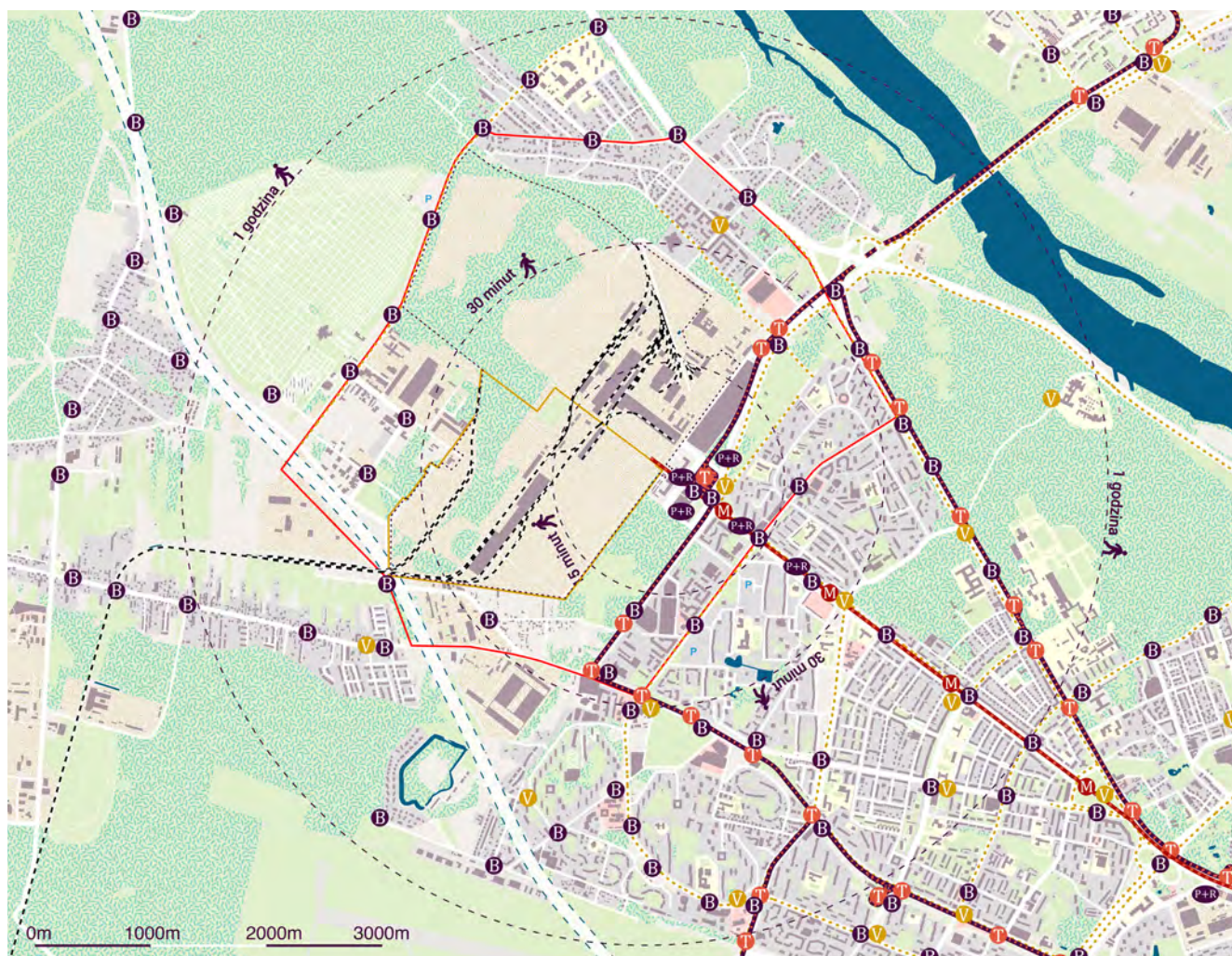
Kapliczka z kopią krzyża z czasów strajków 1980 roku.

Klatka walcownicza z 1968 roku ustawiona przed bramą Huty

Brama Huty ze stylizowanym herbem Warszawy

Uwarunkowania komunikacyjne

	stacje metra		linia metra M1
	przystanki tramwajowe		tory tramwajowe
	przystanki autobusowe		tory kolejowe
	stacje Veturilo - Warszawskiego Roweru Publicznego		rezerwa terenu pod drogę ekspresową
	parkingi Parkuj i jedź (Park and Ride)		ścieżki rowerowe

Uwarunkowania komunikacyjne

Linia kolejowa

Huta dysponuje własną bocznica kolejową, która odgałęzia się od Warszawskiego Węzła Kolejowego na stacji Warszawa Jelonki. Większość zaopatrzenia (80% surowców) i produktów huty jest transportowana koleją — średnio 2 pociągi dziennie. Początkowo na terenie huty znajdowała się pętla kolejowa, w XXI wieku tory zostały zredukowane do układu sięgaczowego. Obecnie likwidowana jest bocznica kolejowa w strefie C.

Układ drogowo-uliczny

W obszarze strategicznym znajdują się dwie istotne drogi Główne Ruchu Przyspieszonego: ul. Pułkowa będąca arterią wylotową z miasta na północ, oraz Trasa Mostu Marii Skłodowskiej-Curie, która stanowić będzie północny fragment najbardziej zewnętrznej spośród planowanych trzech koncentrycznych obwodnic Warszawy — tzw. Obwodnicy Miejskiej. Do tej pory zrealizowano prawobrzeżną część trasy, most przez Wisłę oraz fragment łączący most z węzłem Młociny. Odcinek przed hutą, w obrębie skrzyżowania z ul. Kasprowicza planowany jest w formie estakady.

Od południowego zachodu Obszar Studialny graniczy z planowaną trasą Północ-Południe, arterią wylotową na Gdańsk o parametrach drogi ekspresowej (S-7), łączącej dzielnicę południową z północnymi. Najbliższe 2 węzły to Węzeł Wólka Węglowa oraz Węzeł Janickiego (bezpośredni zjazd na teren opracowania). Projekt trasy spotyka się z protestami mieszkańców obszarów przyległych do jej różnych odcinków. Może to mieć wpływ na jej realizację.

Bielany graniczą z dużą ilością terenów rekreacji pieszej i rowerowej, jednak brak ścieżek rowerowych utrudnia wyjazd z miasta, szczególnie w kierunku Kampinoskiego Parku Narodowego. Ścieżki znajdują się jedynie na fragmencie al. gen. Marii Wittek oraz ul. Kazimierza Wóycickiego. Na terenie strategicznym znajdują się 2 stacje Warszawskiego Roweru Publicznego Veturilo: w obszarze węzła komunikacyjnego Metro Młociny oraz na skrzyżowaniu ul. Heroldów i ul. Książąt Mazowieckich.

Węzeł komunikacyjny Metro Młociny

Węzeł komunikacyjny Młociny jest to zespół przystanków tramwajowych i autobusowych wraz z pętlami tramwajową i autobusową, stacji metra Młociny, strefy "Kiss and Ride" oraz parkingu "Parkuj i Jedź". Węzeł obsługuje 13 dziennych linii autobusowych, 7 linii nocnych, 4 linie tramwajowe. Pełni także rolę dworca autobusowego dla prywatnych linii autobusowych w relacjach krajowych i międzynarodowych. Stacja "Młociny" jest ostatnią, 23. stacją pierwszej nitki warszawskiego metra. Pociągi kursują z niej od godziny 5:00 do 0:10 (w weekendy

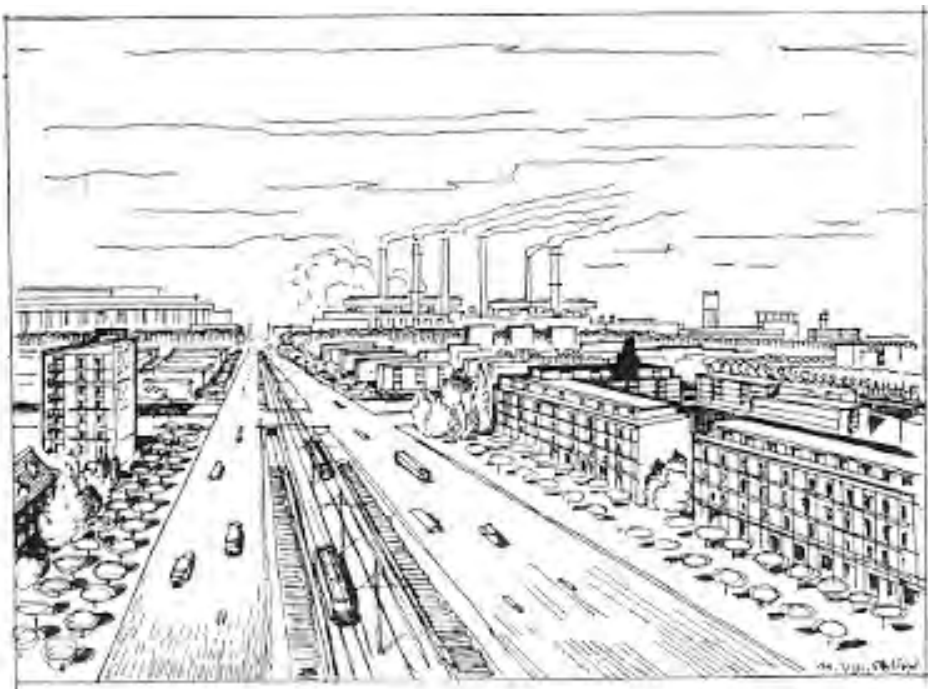
do 2:45). W okresie świąt Wszystkich Świętych węzeł Metro Młociny pełni rolę głównej stacji przesiadkowej dla tysięcy osób udających się na Cmentarz Komunalny Północny. W ostatnich latach zespół jest w tym okresie uzupełniany o dodatkowy tymczasowy przystanek autobusowy przeznaczony dla specjalnej linii autobusowej w godzinach szczytowego ruchu łączącej węzeł z cmentarzem z częstotliwością co 40 sekund.

W strefie węzła znajdują się cztery parkingi "Parkuj i Jedź" (w tym jeden tymczasowy na terenie przyszłej trasy Północ-Południe), z łączną pojemnością 1 493 miejsc postojowych, 35 miejsc postojowych dla niepełnosprawnych i 232 miejsca postojowe dla rowerów. Pomimo dużej pojemności parkingów, liczba miejsc postojowych jest niewystarczająca i kierowcy parkują samochody na chodnikach i terenach okolicznych osiedli.

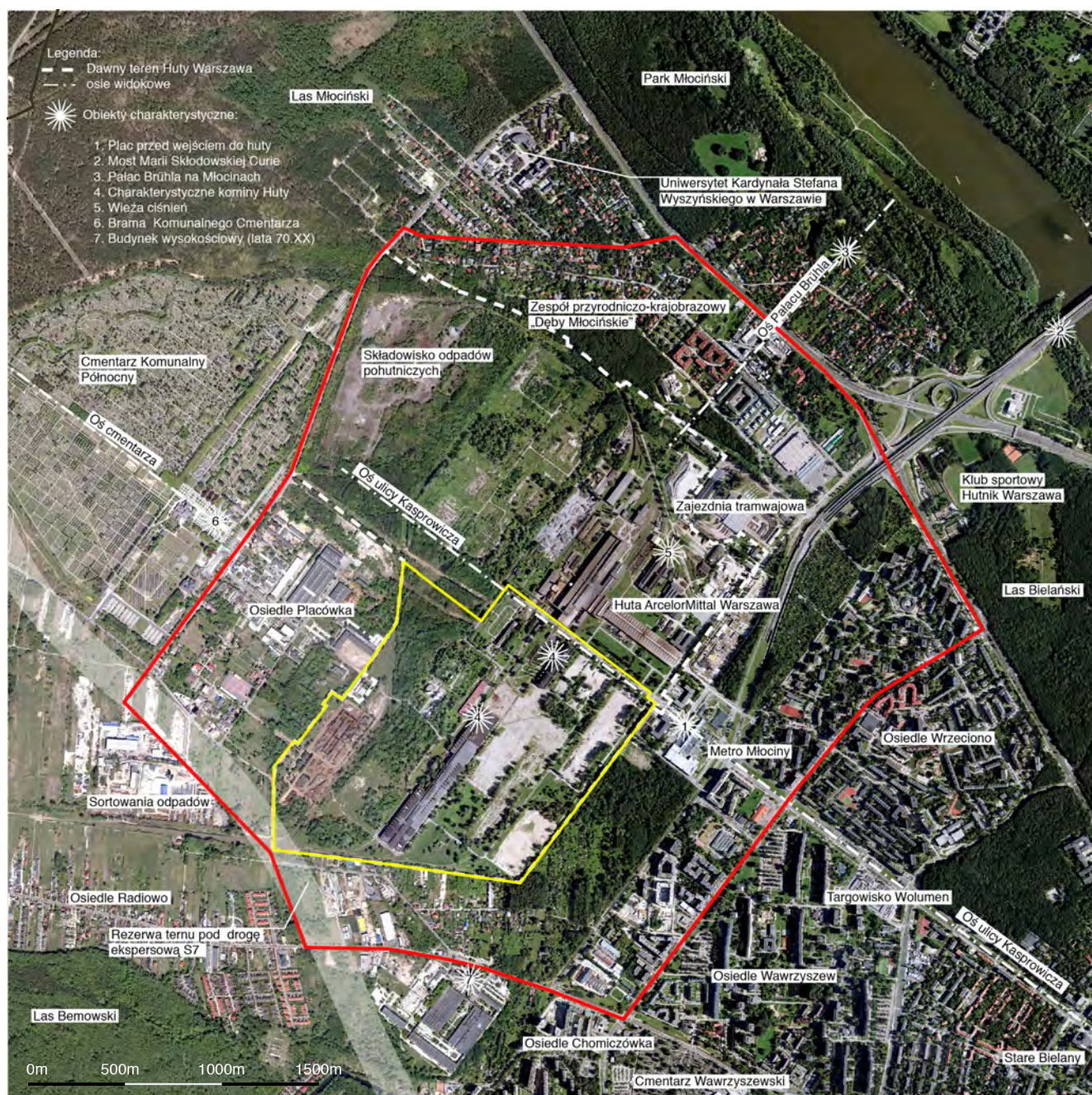
W 2018 roku, w ramach kampanii wyborczej, obecny prezydent Warszawy Rafał Trzaskowski, zaproponował przedłużenie pierwszej linii metra na północny wschód o 4 stacje, w tym dwie na terenie Huty Warszawa (Stacja Huta oraz Cmentarz Północny).

Zajezdnia tramwajowa R-4 "Żoliborz"

Zajezdnia tramwajowa otwarta w 1963 r. na Młocinach, została gruntownie przebudowana i rozbudowana w 2015 roku. Zlokalizowana na 10 ha przy wschodnim narożniku obszaru Huty obsługuje 226 pojazdów, kursujących na 15 linii tramwajowych.

Niezrealizowana wizja ul. Kasprzowicza - widok w kierunku Huty Warszawa, na pierwszym planie osiedle Bielany I (zbudowane) i linia tramwajowa (nie zbudowana), w głębi - kominy Huty Warszawa. Źródło: Warszawski Kalendarz Ilustrowany, 1959, podpis nieczytelny

Teren projektu i teren studialny z najbliższym otoczeniem

Charakterystyka najbliższego otoczenia

Cmentarz Komunalny Północny w Warszawie

Cmentarz Północny jest największym cmentarzem Warszawy oraz jednym z większych w Polsce i Europie. Został otwarty w lutym 1973 roku i od tego czasu jest sukcesywnie rozbudowywany. Do początku 2019 pochowano na nim 192 000 osób. Na powierzchni 143 ha znajduje się obecnie 800 kwater grzebalnych. Na terenie cmentarza znajdują się 3 sale ceremonialne,

a od 1997 roku działa jedyne w Warszawie krematorium. Dziennie odbywa się średnio 17 pogrzebów. Podobnie jak inne polskie cmentarze, Cmentarz Północny jest licznie odwiedzany podczas tradycyjnej uroczystości Wszystkich Świętych (1. listopada i kolejne oraz poprzedzające dni). Ze względu na dużą liczbę odwiedzających część okolicznych ulic jest wyłączana z kołowego ruchu indywidualnego, przy czym Zarząd Transportu Miejskiego uruchamia dodatkową komunikację publiczną na cmentarz.

Główna aleja Cmentarza (projektu prof. Longina Majdeckiego) stanowi oś urbanistyczną równoległą do osi ul. Kasprzowicza i osi dawnej Huty Warszawa, jednak nie jest z nią przestrzennie powiązana.

Osiedle Wrzeciono

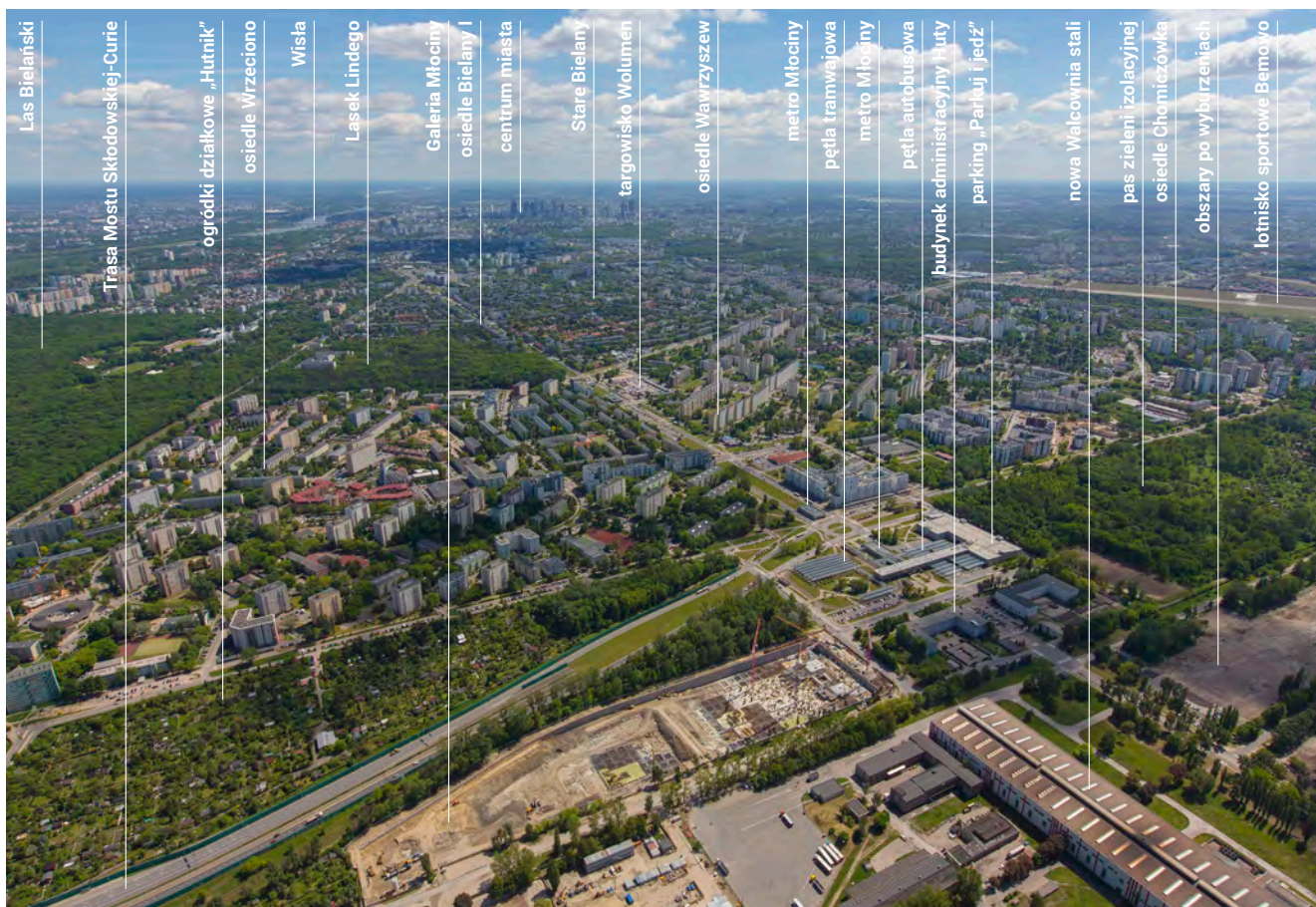
Budowę osiedla rozpoczęto w 1962 roku jako zaplecze mieszkaniowe dla pracowników Huty Warszawa. Powstało na terenie wojskowego Lotniska Młociny oraz przedwojennej osady Brzeziny. Inwestorami byli: Warszawska Spółdzielnia Mieszkaniowa (miasto) oraz Huta Warszawa. Osiedle zaprojektowali Stefan Deubel i Lech Zaborski. Początkowo planowano wybudowanie 12 800 mieszkań dla około 38 tysięcy mieszkańców oraz bogatą infrastrukturę społeczną. Osiedle miało się charakteryzować wysoką zwartością zabudowy odbiegającą od reszty dzielnicy. Większość bloków została wybudowana w technologii wielkiej płyty. W trakcie realizacji osiedla zredukowano ilość mieszkań, okrojono funkcje socjalno-usługowe oraz nie zrealizowano programu kulturalno-rozrywkowego. Wrzeciono do dziś utrzymało swój odmienny charakter. Obecnie osiedle zamieszkuje 30 tys osób, głównie robotników, i emerytowanych pracowników Huty Warszawa. Pozbawione od początku infrastruktury kulturalno-rozrywkowej Wrzeciono jeszcze kilka lat temu miało wśród warszawiaków opinię miejsca niebezpiecznego. Dane z początku XXI wieku wyróżniały Wrzeciono na tle całej dzielnicy Bielany, dużo wyższą

przestępczością, niższym poziomem wykształcenia, wyższym poziomem ubóstwa i bezrobocia, a także większym procentem osób w wieku emerytalnym, przy mniejszym udziale osób w wieku produkcyjnym i prawie takim samym udziale osób w wieku przedprodukcyjnym²⁵.

Wawrzyszew i Wolumen

Wawrzyszew to dawna podwarszawska wieś założona w XV wieku, w latach 70. XX wieku niemal w całości wyburzona pod budowę osiedla mieszkaniowego o tej samej nazwie. Projekt osiedla autorstwa Ryszarda Tomickiego zakładał wykorzystanie charakterystycznych pozostałości dawnej wsi: Cmentarza Wawrzyszewskiego, XV-wiecznego kościoła św. Marii Magdaleny oraz Stawów Brustmana. Bloki o wysokości od 10 do 16 kondygnacji wybudowano w zamkniętym systemie "wielkiej płyty". Wzniesienie długich i wysokich budynków rekompensowała mocno rozluźniona zabudowa powtarzającą pierwotny łanowy podział gruntów (w układzie północ-południe).

25 Załącznik nr 2 do Programu – Mikroprogram Rewitalizacji Dzielnicy Bielany m.st. Warszawy, s. 8, http://rewitalizacja.um.warszawa.pl/sites/rewitalizacja.um.warszawa.pl/files/zalaczniki/artykul/zalacznik_nr_2_bielany.pdf dostęp: 14.02.2019

Widok z Huty ArcelorMittal w kierunku centrum miasta.
Fot. Maciej Margas. dzięki uprzejmości Echo Investment

Osiedle Wrzeciono, ul. Dorycka.
 fot. Zbyszko Siemaszko, 1970
 źródło: *Stolica* nr 25 (1176) 1970

W pasie terenu pomiędzy hutą a osiedlem (pomiędzy ul. Sokratesa i ul. Naocznickiego) ulokowano obiekty infrastruktury miejskiej (zajezdnia autobusowa) oraz przemysłu związanego z przetwórstwem metali. Do początku XXI wieku kwartał ten jest sukcesywnie, choć spontanicznie zabudowywany wielorodzinną zabudową mieszkaniową o wysokiej intensywności zabudowy.

Na terenie osiedla Wawrzyszew znajduje się targowisko Wolumen. Bazar powstał w końcu lat 60. XX wieku i jest jednym z nielicznych miejsc targowych pozostałych na Bielanych i w tej części Warszawy. Dziś odbywają się tu giełdy elektroniki (soboty i niedziele) oraz warzyw (wtorki i piątki).

Placówka

Mała osada powstała w 1921 roku w miejscu dawnego folwarku i zniszczona w czasie II wojny światowej. Po przyłączeniu terenu do Warszawy w 1951 roku, wytyczono ortogonalną siatkę ulic i ulokowano budynki

przemysłowe związane z przemysłem metalowym w tym walcownię metali kolorowych Norblin. Obecnie przeważają tu obiekty o funkcji logistycznej, rzemieślniczej i przemysłu metalowego a także obsługujące pobliski cmentarz – kamieniarskie i usługi pogrzebowe. Dominuje niska, chaotyczna zabudowa. Obszar odizolowany od reszty miasta, wymaga przekształceń.

Osiedle Młociny

Pierwsze informacje o wsi pochodzą z XIV wieku, kiedy Warszawa stała się rezydencją królewską, a puszcę wokół wsi wydzielono na oficjalny teren łowów króla. W 1758 Henryk von Brühl, królewski minister, zbudował tu swoją podmiejską rezydencję (zachowaną do dziś), która w krótkim czasie stała się modnym miejscem rozrywek stołecznej arystokracji. W drugiej połowie XIX wieku Młociny stopniowo przekształciły się w podwarszawską wieś letniskowo-rekreacyjną. Magistrat stolicy stworzył na północ od wsi publiczny Park Młociński, w okresie międzywojennym

Huta ArcelorMittal (strefa A, na pierwszym planie) oraz teren projektu (strefa B, w głębi) w 2006 roku. Obszar w środku zdjęcia - przygotowany do budowy nowej walcowni. Większość budynków obecnie nie istnieje.
Źródło: Huta ArcelorMittal

jedno z ulubionych miejsc wypoczynku i rekreacji mieszkańców Warszawy m.in. dzięki kursującym tu z miasta parowcom. W 1913 roku z inicjatywy Warszawskiego Towarzystwa Higienicznego rozpoczęto prace nad koncepcją miasta ogrodu Młociny wg projektu urbanisty Tadeusza Tołwińskiego. Z planowanych kilkuset willi z ogrodami i grupy dużych gmachów publicznych do wybuchu I wojny światowej wybudowano jedynie 30 domów i kościoł. Po wojnie do projektu nie powrócono. W 1951 roku Młociny przyłączono do Warszawy. Budowa huty zahamowała rozwój osiedla, dzięki czemu zachowało ono podmiejski charakter. W 2008 roku na terenie dawnych koszar Pułku Obrony Terytorialnej otwarto drugi kampus Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Zespół jest systematycznie rozbudowywany.

Centrum Handlowe "Galeria Młociny"

Centrum Handlowe "Galeria Młociny" (projekt APA Kuryłowicz & Associates oraz Chapman Taylor) zajmie 5-hektarową działkę pomiędzy ogródkami

działkowymi ROD Huta Warszawa a terenem Huty, na której znajdowały się rozebrane w 2013: Zespół Szkół Huty Warszawa²⁶ i szpital zakładowy. Powierzchnia całkowita zespołu wyniesie 220 000 m², z czego handel i usługi zajmą 71 000 m², a części biurowej – 5 500 m². W kompleksie ma się znaleźć 220 sklepów i punktów usługowych, w tym 50 restauracji, barów i kawiarni oraz prywatna przychodnia zdrowia, wielosalowe kino, klub fitness i park trampolin; w garażu – 2 000 miejsc postojowych. Na dachu ma powstać zielony taras. Budynek ubiega się o certyfikat zrównoważonego budownictwa BREAM²⁷. Otwarcie centrum handlowego jest przewidziane na wiosnę 2019 roku²⁸.

26 Jarosław Zieliński. *Bielany. Przewodnik historyczny*. Wyd. RM, Warszawa, 2015 s. 202, http://www.bielany.waw.pl/data/other/bielany_przewodnik_historyczny_ix_2016.pdf, dostęp: 9.01.2019

27 <https://www.muratorplus.pl/inwestycje/inwestycje-komercyjne/startuje-budowa-galerii-mlociny-aa-Cwv-ZYUx-xaev.html> dostęp: 9.01.2019

28 <https://galeriamlociny.pl> dostęp: 9.01.2019

Obszar projektu

Obszar projektu ma powierzchnię 115 ha. Obejmuje dwie strefy obszaru dawnej Huty Warszawa oznaczone jako B i C.

Strefa B

To pierwotny teren produkcyjny Huty obecnie wyłączony z produkcji hutniczej, znajdujący się na południowy zachód od osi ul. Kasprowicza. W przeszłości teren był gęsto zabudowany halami produkcyjnymi, które zostały w większości wyburzone w ciągu ostatniego dziesięciolecia. Większa część obszaru pozostaje dziś niezagospodarowana, pozostawiono jednak kilka budynków przemysłowych o wartościowej architekturze, które są użytkowane przez Hutę ArcelorMittal:

- dawna wykańczalnia — hala o długości [600 m i wysokości ok. 20 m] dziś użytkowana jako magazyn,
- dawna walcownia — hala z charakterystycznymi 3 ceglanyimi kominami, dziś używana jako magazyn,
- magazyn z rampą z charakterystycznym żelbetowym dachem, używana jako magazyn.

W strefie B znajdują się obiekty infrastruktury niezbędne dla funkcjonowania Huty ArcelorMittal:

- bocznicą kolejową, którą kursują składy dostarczające surowce do huty — średnio 4 kursy dziennie (2 z ładunkiem i 2 powrotne),
- podstacja elektryczna zasilająca Hutę
- gazociąg zasilający Hutę,
- nowa tlenownia wybudowana w 1998 roku — miejsce pozyskiwania tlenu do celów technologicznych w procesie schładzania powietrza w temperaturze -178°C .

Nie istnieją normy dotyczące minimalnych wymaganych stref bezpieczeństwa wokół instalacji tlenowni, jednak przyjmuje się, że na obszarze o promieniu 300 m wokół instalacji, nie należy lokować funkcji wymagającej stałego przebywania ludzi takich jak biura czy mieszkania.

Obszar projektu

Strefa C

Strefa C znajduje się na zachód od strefy B, od zachodu graniczy z obszarem Placówki. Większą część strefy C porasta młody samosiewny las, który stanowi zaczątek korytarza ekologicznego przecinającego obszar studialny z południa na północ. Zachodnią część terenu stanowi złomownia – zakład magazynowania i obróbki złomu przed umieszczeniem go w piecu hutniczym, odpowiadający za ok. 10% przetapianego surowca. Złom stalowy jest składowany na otwartym powietrzu i przemieszczany ciągami suwnic umieszczonych na konstrukcji kratowej. Złomownia ma własną bocznicę kolejową, która pierwotnie stanowiła część pętli kolejowej otaczającej Hutę Warszawa. Złomownia wraz z niezbędnym torowiskiem ma zostać docelowo przeniesiona do strefy A, a obecnie zajmowany przez nią teren poddany rekultywacji (ze względu na skażenie gleby) i przeznaczony do zabudowy.

Tereny dawnej Huty Warszawa powinny stać się laboratorium modelu miasta produktywnego, w którym wytwórczość staje się na powrót źródłem przychodów mieszkańców. Miasto produktywnie jest miastem wydajnym – zaprojektowanym z myślą o optymalizacji zużycia czasu i energii na transport, związanego z rezygnacją z separacji funkcji w strukturze miejskiej. Zwiększenie dostępności usług i terenów produkcyjnych ogranicza potrzebę przemieszczania się do innych rejonów miasta, co powinno wpływać także na zwiększenie ilości czasu wolnego mieszkańców. Huta to także miejsce na refleksję nad “miejskim metabolizmem”, przejściem od gospodarki liniowej do cyrkularnej: złom stalowy jest tu przetwarzany w wysokogatunkową stal w ilości ponad 500 000 ton rocznie. W tym kontekście interesujący wydaje się potencjał wykorzystania tzw. ciepła odpadowego – energii cieplnej produkowanej w ogromnych ilościach w procesie wytapiania stali – do zrównoważenia bilansu energetycznego nowej zabudowy (np. ogrzewania).

Wytyczne projektowe

Obszar studialny

Wytyczne dla całego obszaru dawnej Huty Warszawa oraz jej najbliższego otoczenia:

1. Istotne jest stworzenie warunków dla utrzymania i rozwoju funkcji produkcyjnych oraz ich harmonijnej koegzystencji z innymi funkcjami miejskimi.
2. Należy otworzyć teren dawnej Huty Warszawa i zintegrować go z otaczającą tkanką miejską w aspekcie społecznym, przestrzennym i komunikacyjnym zachowując produkcyjne funkcje terenu oraz wymogi związane z bezpieczeństwem ludzi i środowiska naturalnego w sąsiedztwie przemysłu.
3. Należy wykorzystać atut jakim jest dużą dostępność obszaru studialnego dla komunikacji indywidualnej i publicznej oraz możliwość jej rozwijania na obszarze studialnym.
4. Z punktu widzenia obecnych i przyszłych użytkowników ważna jest kontynuacja istniejących i wykreowanie nowych przestrzeni publicznych na całym obszarze.
5. Istotne jest całościowe spojrzenie na środowisko przyrodnicze: utrzymanie istniejących lub stworzenie nowych powiązań w formie ciągów ekologicznych.

Obszar projektu

Nowe zagospodarowanie powinno wpisać się w społeczno-gospodarczy "ekosystem" Huty wykorzystując bliskość działającego zakładu przemysłowego oraz materialne i społeczne dziedzictwo dawnej Huty Warszawa.

Ogólne wytyczne dla stref B i C obszaru projektu:

- **Program.** Od Uczestników oczekuje się przedstawienia propozycji różnorodnego programu zabudowy uwzględniającego wiele różnych funkcji mających na celu stworzenie inspirującego, harmonijnego i dynamicznego środowiska pracy, mieszkania czy rekreacji. Szczegółowy dobór funkcji (mieszkaniowe, produkcyjne, rekreacyjne lub inne) pozostawia się Uczestnikom. Istotne są wzajemne oddziaływania nowych i istniejących funkcji – potencjalne synergie ale i konflikty.
- **Tożsamość.** Huta stanowi fundament tożsamości dzielnicy, jej mieszkańców, przez lata związanych z przemysłem, a także kolejnych pokoleń samych hutników. Należy w twórczy sposób wykorzystać ten niematerialny potencjał.
- **Przestrzenie publiczne** powinny stanowić kręgosłup nowego przyjaznego i dostępnego sąsiedztwa otwartego również dla mieszkańców i użytkowników okolicy.

- **Granice.** Istotne dla przyszłego zagospodarowania terenów będą naturalne i sztuczne granice, krawędzie i strefy buforowe oddzielające obszary o różnej funkcji, a także izolujące od uciążliwości takich jak hałas. Niezależnie od ich formy – terenów zieleni, budynków czy rzeźby terenu – nie powinny stać się przestrzeniami „martwymi”, pustymi, niebezpiecznymi.

Wytyczne szczegółowe dla stref B i C:

Strefa B

- Strefa B powinna być zagospodarowana w sposób tymczasowy, na maksymalnie 15 lat, w sposób umożliwiający późniejszy powrót przemysłu na ten obszar. Nie ma obecnie preferencji funkcjonalnych dla tej strefy, z wyjątkiem wykluczenia funkcji mieszkaniowej.
- Do Uczestników należy ewaluacja i decyzja o adaptacji lub wyburzeniu istniejącej zabudowy przemysłowej hal i magazynów.
- Należy uwzględnić komunikacyjne i infrastrukturalne połączenie strefy produkcyjnej A ze strefą B w poprzek ul. Kasprowicza, w tym istniejąca bocznica kolejową i gazociąg.
- Należy zachować pozostałe elementy infrastruktury przemysłowej kluczowe dla funkcjonowania huty ArcelorMittal: podstawę elektryczną i tlenownię.
- W promieniu 300 m od tlenowni nie należy lokować obiektów do stałego przebywania ludzi.

Strefa C

- Strefa C może zostać zagospodarowana w sposób stały. Funkcja mieszkaniowa nie jest wykluczona.
- Należy zwrócić uwagę na możliwość integracji strefy C z sąsiednim osiedlem Placówka o charakterze mieszkaniowo-produkcyjnym.
- Należy wziąć pod uwagę uwarunkowania środowiskowe, w tym potencjał jaki daje istniejący drzewostan dla wykreowania ciągu ekologicznego północ-południe oraz zanieczyszczenie gruntu pod istniejącą złomownią.

Powodzenia!

Ekosystem Huty

Opracowanie na zlecenie Biura Architektury
i Planowania Przestrzennego Urzędu m. st. Warszawy.

Autorzy:

Hubert Trammer — Politechnika Lubelska,
Wydział Budownictwa i Architektury

Marcin Maraszek — Archigrest Sp. z o.o.

Maciej Kaufman — Archigrest Sp. z o.o.

Opracowanie graficzne:

Archigrest Sp. z o.o.

Zespół koordynujący European 15 Warszawa w Biurze Architektury i Planowania Przestrzennego Urzędu m.st. Warszawy:

Tomasz Zemła

Maria Zielińska

Magdalena Mazurek

Konsultacje:

Edward Koźmik — ArcelorMittal Warszawa Sp. z o.o.

Krzysztof Wróblewski — Coimpex Sp. z o.o.

Warszawa, 2019